

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1933 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågan om kontrollstationer för smör jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 27 januari 1933 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 79, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, under av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven förutsättning, förhyra lokaler för anordnande av en kontrollstation för smör i Malmö.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion nr 145 av herr *Örne*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en fullständig utredning av frågan på vilket sätt smörkontrollverksamheten bör organiseras och utövas, samt giva riksdagen del av denna utredning, innan det av riksdagen år 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg toges i anspråk för sitt ändamål eller staten ingår på flerårigt hyresavtal för någon av dessa kontrollstationer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

I propositionen nr 266 till 1930 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till vissa åtgärder för mejerihanterings och smörexportens befrämjande. Förslagen voro i väsentliga delar grundade på ett av jordbruksutredningen i ämnet avgivet betänkande (stat. off. utr. 1930:4). I huvudsaklig överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit beslöt riksdagen, bland annat, att kontrollstationer för smör och ägg skulle genom statens försorg anläggas i Malmö och Göteborg i enlighet med plan, som av Kungl. Maj:t godkändes, och anvisade riksdagen för ändamålet för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kontrollstationer för smör och ägg» ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor att täckas av lånemedel. Härjämte bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för smörexportens koncentrerings enligt angivna grunder samt för exportsmörets intagande i kontrollstationerna i Malmö och Göteborg i och för kontroll, sköt-

sel och förvaring före exportens verkställande. Riksdagens beslut anmäldes i dess skrivelse nr 377.

Frågan om kontrollstationerna blev sedermera på grund av väckta motioner vid 1931 och 1932 års riksdagar åter föremål för riksdagens prövning, därvid dock icke beslöts någon ändring i sak i 1930 års beslut.

I motionerna I:147 och II:217 vid 1931 års riksdag hemställdes om utredning och förslag rörande anordnande jämväl i Kalmar av betryggande kontroll för export av smör och ägg. I motionen I:171 hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att det för uppförande av kontrollstationer i Malmö och Göteborg anvisade anslaget icke skulle få tagas i anspråk, förrän en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll borde utövas, blivit verkställd och förelagd riksdagen för prövning. — I utlåtande nr 89 anförde jordbruksutskottet, att några sådana omständigheter icke syntes hava inträffat, som borde föranleda riksdagen att intaga en ändrad ställning beträffande kontrollstationerna i Malmö och Göteborg. Utskottet ansåg sålunda, att de ifrågasvarande anläggningarna borde bringas till utförande och att detta med hänsyn till förhållandena å exportmarknaden borde ske så fort omständigheterna det kunde medgiva. Med anledning av det motionsvis framförda förslaget om förläggande av en kontrollstation även till Kalmar ävensom ett framkommet motsvarande förslag beträffande Halmstad uttalade utskottet, att den godtagna koncentreringsprincipen i förevarande hänseende icke borde i och för sig utesluta, att, därest utvecklingen på området skulle där till föranleda, även annan hamn än Malmö och Göteborg skulle kunna medgivas som smörexporthamn. Denna synpunkt syntes utskottet böra beaktas i samband med det slutliga fastställandet av planerna för de berörda kontrollstationsbyggnaderna, i den mån densamma kunde befinnas böra inverka på omfattningen av dessa byggnader. Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

I motionen I:17 vid 1932 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll borde utövas, samt giva riksdagen del av denna utredning, innan det av riksdagen anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg toges i anspråk för sitt ändamål. — Jordbruksutskottet anförde i utlåtande nr 1 under punkt 100, att utskottet icke kunde dela den i nämnda motion hävdade meningen, att med varje åtgärd i nu ifrågasvarande viktiga angelägenhet borde anstå, tills riksdagen efter en genom Kungl. Maj:ts försorg verkställd utredning på vad sätt betryggande smörkontroll borde utövas beretts tillfälle på nytt taga i övervägande, vilka åtgärder som i förevarande hänseende kunde befinnas böra träffas. Utskottet höll dock före, att de anordningar, vilka Kungl. Maj:t på grund av riksdagens tidigare fattade beslut ägde att vidtaga, givetvis borde avvägas med behörig hänsyn till numera inträdda ändrade förhållande i olika avseenden. Beträffande smörkontrollens anordnande i Göteborg uttalade utskottet en förväntan, att Kungl. Maj:t skulle före vidtagande av några särskilda anordningar härutinnan noga beakta den anmärkningsvärda nedgången av smörexporten över denna ort. Utskottet hemställde, att motionen — i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet under angivna punkt hemställt rörande anslag till

svenska smörprovningarnas verksamhet — icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen godkände utskottets utlåtande i nu förevarande del.

Beträffande under ärendets beredning framkomna olika utredningar och förslag får utskottet hänvisa till den redogörelse härför, som lämnats i statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang torde böra erinras om följande. Till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet har under en följd av år utgått statsbidrag. För budgetåret 1932/1933 har beräknats ett medelsbehov av 99,500 kronor. Med hänsyn till beräknad reservation anvisades emellertid för samma tid ett extra reservationsanslag av allenast 84,500 kronor. Vid meddelande av sitt beslut härom åberopade riksdagen jordbruksutskottets utlåtande i ämnet, vari utskottet, som icke kunnat undgå finna smörprovningarnas organisation påfallande dyrbar, ifrågasatte en utredning, huruvida och på vad sätt smörprovningarnas nuvarande organisation kunde utan åsidosättande av provningarnas effektivitet förenklas.

I punkt 108 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen, har Kungl. Maj:t anmält, att med hänsyn närmast till förefintlig reservation å reservationsanslaget till svenska smörprovningarnas verksamhet någon ny medelsanvisning för ifrågavarande ändamål icke erfordrades för budgetåret 1933/1934.

Såsom ovan nämnts har 1930 års riksdag anvisat särskilda medel för uppförande genom statens försorg av kontrollstationer för smör. Därefter företagna närmare utredningar och gjorda överväganden, varvid flera olika alternativ framkommit, hava slutligen resulterat i det förslag till hyresavtal med Malmö stad, vilket i föreliggande proposition avses. Med hänsyn till den väsentligt förändrade lösning av lokalfrågan, som detta förslag innebär i förhållande till den 1930 framlagda planen, har departementschefen ansett riksdagens medgivande böra inhämtas till förhyrande av lokaler för kontrollstation i Malmö. Enligt samma förslag skulle Malmö stad åtaga sig att å den s. k. Ångbåtsbron i Malmö i enlighet med ett med »Ångbåtsbron II» betecknat alternativ uppföra en byggnad samt till staten för en tidrymd av femtio år räknat från den 1 april 1934 upplåta vissa närmare angivna för smörkontrollstation, kontors- och lagerlokaler avsedda utrymmen i nämnda byggnad mot en årlig hyra under de första tjugufem åren av 42,400 kronor och under de återstående tjugufem åren av 22,000 kronor. Departementschefen har icke haft något att erinra mot detta förslag i och för sig men har ansett all anledning föreligga, att innan ett hyresavtal inginges liksom för övrigt innan staten över huvud taget i ekonomiskt hänseende engagerade sig för kontrollstationens förverkligande närmare utredning åvägabringades rörande statens möjligheter att i sin tur få de för smörexportörerna avsedda lager- och kontorslokalerna

Utskottet.

i kontrollstationen uthyrda. Skulle efter ytterligare överläggningar och överväganden visa sig, att smörexportörerna liksom svenska mejeriernas riksförening till äventyrs ej i önskvärd omfattning ville frivilligt medverka till frågans lösning, ansåge departementschefen, som funne tvång härutinnan ej vara tilltalande, att med kontrollstationens i Malmö förverkligande tillsvidare borde anstå.

Det svenska smörets kvalitet har under senare år undergått en väsentlig förbättring. Härtill torde hava bidragit — förutom mejerirörelsens allmänna utveckling och insikten bland jordbrukarna om kvalitetsvarans fördelar i prishänseende — den av svenska smörprovningarna utövade successiva kontrollen över mejerier, som innehava runmärkesrätten. Under tiden har emellertid det anmärkningsvärda inträffat, att det svenska smörets ställning på exportmarknaden blivit allt ofördelaktigare. I betraktande av det ovan först sagda kan detta beklagliga faktum näppeligen bero på en lägre kvalitet hos smöret vid dess utlämnande från mejerierna utan torde den väsentliga anledningen härtill vara att söka i otillfredsställande förhållanden med avseende å smörets förvaring närmast före inskeppningen med åtföljande försämring i smörets konsistens. Det behov av förbättrade förhållanden härutinnan, som föranledde 1930 års riksdags ovanberörda beslut, varigenom medel ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för uppförande genom statens försorg av lämpliga lagerlokaler, därvid smöret jämväl skulle undergå erforderlig kontroll av svenska smörprovningarna före exporten, gör sig fortfarande med styrka gällande. Visserligen har sedan 1930 en betydande nedgång inträtt i smörexporten på grund av omständigheter närmast stående i samband med den allmänna depression, som för närvarande präglar läget. Även om detta förhållande otvivelaktigt inbjuder till att iakttaga försiktighet vid träffande av anstalter, som under en längre tid framåt komma att binda staten vid vissa betydande ekonomiska utlägg, får å andra sidan icke bortses från att Sverige med sannolikhet även för framtiden torde bliva hänvisat att söka avsättning för ett avsevärt smöröverskott på utländsk marknad och att förutsättningen härför är att det svenska smöret återvinner sitt anseende i utlandet.

Särskilt i betraktande av den jämförelsevis långa tid det ifrågavarande hyresavtalet är avsett att gälla delar utskottet emellertid departementschefens uppfattning om nödvändigheten av att staten före avtalets ingående skaffar sig säkerhet för att lokalerna komma att utnyttjas för det med dem avsedda ändamålet, och det vore givetvis önskvärt, om en överenskommelse med smörexportörerna i sådant syfte kunde åvägabringas. För åstadkommande av en sådan överenskommelse synes utskottet böra kunna påräknas medverkan av Svenska mejeriernas riksförbund, som på grund av det förliden höst träffade s. k. smöravtalet förfogar över exportsmöret. Även om man måste räkna med de svårigheter, som äro förbundna med att det gällande smöravtalet endast har avseende å

ett år, synes utskottet vissa förutsättningar förefinnas för uppnående av det avsedda syftet på frivillighetens väg. Med hänsyn till den betydelse utskottet ur ovan angivna synpunkter tillmåter frågan om beredande av de för exportsmörets förvaring erforderliga lokalerna och därmed möjlighet till effektiv kontroll håller utskottet före, att denna frågas lösning icke bör såsom departementschefen synes avse i sista hand ovillkorligen göras beroende på exportörernas villighet att i de omhandlade lokalerna förhyra erforderliga utrymmen. Utskottet anser med andra ord, att, därest efter ingående förhandlingar en överenskommelse i förevarande avseende skulle visa sig icke kunna träffas, skapande av garantier för lokalernas utnyttjande i så fall bör ske på andra vägar, gående ut på att varje för export avsedd smörkvantitet skall, därest ej för särskilt fall undantag medgives, utföras över Malmö och för kontroll inläggas i statens kontrollstation för smör därstädes, eller över annan ort, varå finnas av staten eljest i förevarande avseende godkända anordningar.

Av vad utskottet härovan anfört framgår, att utskottet liksom vid 1931 och 1932 års riksdagar icke kan biträda motionärens förslag att med vidtagande av varje åtgärd i förevarande avseende skulle anstå i avvaktan på framläggande för riksdagen av ny fullständig utredning rörande smörkontrollverksamhetens organisation och utövande. Beträffande de i motionen framställda erinringarna i fråga om kostnaderna för den nuvarande smörkontrollen genom svenska smörprovningarna vill det även synas utskottet, som om det skulle hava varit möjligt att på grund av exportens minskade omfattning genom förenklingar i organisationen i högre grad än som skett nedbringa utgifterna. Utskottet anser sig därför böra understryka angelägenheten av att den för lidet år ifrågasatta utredningen, huruvida och på vad sätt smörprovningarnas nuvarande organisation skulle kunna utan åsidosättande av provningarnas effektivitet förenklas, snarast kommer till stånd.

Utskottet hemställer,

1) att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att, under av utskottet angivna förutsättningar, förhyra lokaler för anordnande av en kontrollstation för smör i Malmö;

2) att motionen I:145 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1933.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 35.